

ROLUL CULORII ÎN SCENOGRAFIA FILMULUI DE FICȚIUNE**THE ROLE OF COLOR IN THE SCENOGRAPHY OF FICTION FILMS****VLAD BULAT¹,**conferențiar universitar interimar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 791.221/228.021

791.63.017.4

Gama coloristică, în sens dramaturgic, are un rol semnificativ în generarea substanței emotive, în psihologia percepției discursului cinematografic. De aici – și rolul important al creației pictorului-scenograf, care propune dramaturgia și temperatura gamei coloristice ca părți constitutive ale stării psihologice și ritmului întregului film. În linii generale, activitatea pictorului-scenograf într-un film de ficțiune include gândirea și construirea decorului, „regizarea” culorii, luminii și altor elemente ce vor „deservi” creativ dramaturgia filmului, dinamica caracterologică, contextul timpului etc.

Cuvinte-cheie: scenografie, culoare, tonalitate, lumină, psihologie, emoție, gamă de culoare

1 vladimir.bulat.2012@mail.ru

The color palette, from the dramaturgical viewpoint, has a significant role in generating the emotive substance in the psychology of cinema speech perception. Here from follows the importance of the painter-scenographer's creation who proposes the dramaturgy and temperature of the color palette as constitutive parts of the psychological condition and the rhythm of the whole film. In general, the activity of a scenographer in a fiction film includes the design and construction of the scenery, the "direction" of color, light and other elements which will creatively "serve" the film dramaturgy, the characterological dynamics, time context etc.

Keywords: scenography, color, tone, light, psychology, emotion, palette of colors

Introducere

Filmul nu este numai jocul actorului talentat și dramaturgia bună a scenariului. Filmul este o artă sintetică cu implicarea mai multor genuri de artă: literatura, artele plastice, muzica. Privind un film, spectatorul nici nu observă cât de importante sunt tonalitățile culorii și efectul luminii care pot clasa un film la rangul de capodoperă a artei cinematografice.

Necesitatea culorii în film a fost simțită chiar de la începuturile artei cinematografice. În primii ani de existență a filmului era cunoscută modalitatea de colorare a peliculei cu pensula.

Perfecționarea tehnicii de fabricare și prelucrare a peliculei, efortul operatorilor și al pictorilor-scenografi au ajutat la rezolvarea problemei printr-o selecție voită, gândită a culorilor, prin crearea unui joc al culorilor care coincide cu intenția dramaturgică și stilistică a filmului.

Un sens mai larg al utilizării culorilor în film îl găsim în concluzia Mariei-Elena Peici, scenograf de film și televiziune, cu o bogată experiență în domeniu: „Culoarea în film poate crea armonie sau tensiune, poate focaliza atenția pe o cheie tematică, poate induce o anumită reacție psihologică publicului, poate atrage atenția la detalii semnificative, poate stabili tema, tonul filmului, poate reprezenta caracterul personajelor sau evoluția lor, poate arăta schimbările sau elipsele din scenariu” [1 p. 136]. Despre importanța culorii în film foarte inspirat s-a pronunțat Serghei Eisenstein, regizor și teoretician de film: „Pentru că tocmai culoarea și iarăși culoarea, până la urma urmei, este cea care rezolvă problema proporției și a reprezentării în realizarea unui film, unei unități generale a factorilor sonori și vizuali” [2 p. 330].

Aspectul psihologic al culorii în film

Despre valoarea artistică a culorii putem vorbi numai în cazul când aceasta deține o anumită funcție în arhitectura generală a filmului, dar cea mai importantă e numai în cazul când ea deține funcția ei dramatică cu rezonanțe psihologice. Prezintă interes și funcțiile sale metaforice, simbolice sau alegorice.

Această problemă este importantă pentru orice lucrare artistică a decorului de exterior, draperiilor, recuzitei, costumului, transportului, armamentului, realizării mediului coloristic, exprimând starea lăuntrică a personajului, influențând psihologic gândirea acestuia. Influența psihologică a culorii pentru scenografie este actuală în reacționarea fiziologică a spectatorului la culoare și gama coloristică. Tot spectrul de culori influențează psihologic asupra sistemului fiziologic al spectatorului. Culoarea poate mișca mintea și emoția spectatorului. Culoarea se adresează, în egală măsură, simțurilor, intelectului și emoțiilor.

Impresia psihologică a culorii și factorul uman

În percepția pictorului-scenograf, filmul generează ca o simfonie a culorilor. Anume prin aspectul cromatic se soluționează multe probleme ce țin de dramaturgia cadrului și a întregului film, de intensitatea emotivă a discursului cinematografic. Expresivitatea decorului se compune nu numai din linii generale, ci și din unele detalii cu semnificații de aspect cromatic. „Psihologia vorbește despre funcția impresivă a culorii, adică despre ansamblul efectelor de ordin psihologic și comportamentul care ia naștere la nivelul individului în cadrul relației perceptive cu culoarea: ea exprimă dependența dinamicii subiective interne de dinamica obiectivă externă sau, mai concret, dependența omului de culoare” [3 p. 43].

Psihologii Mihai Golu și Aurel Dicu au încercat să descrie semnificația și influența psihologică a unor culori. De exemplu:

a) roșu:

- preferința: indică dorința, impulsul spre acțiune, voința de a obține rezultate; mai indică activitate intensă, dinamism, energie, agresivitate, excitabilitate;
- respingerea: indică oboseală, slăbiciune, teama de acțiune și de imixtiune a mediului extern;

b) galben:

– preferința: denotă dorința de realizare, de fericire, expansiune;

– respingerea: indică decepție, izolare de sine;

c) verde:

– preferința: indică adaptabilitate și mobilitate, dorința de a impresiona, de a obține confirmări publice;

– respingerea: indică rigiditate psihică;

d) albastru:

– preferința: indică atitudine morală calmă și pașnică, încrezătoare în relațiile cu mediul;

– respingerea: denotă nesatisfacerea dorinței de liniște și echilibru;

e) violet:

– preferința: indică dorința de relații producătoare de satisfacție;

– respingerea: indică teama de angajare în relații personale, nerealizarea atmosferei intime dorite;

f) brun:

– preferința: indică dorința de confort fizic și conservare corporală;

g) negru:

– preferința: indică negarea acțiunii și vitalității, renunțarea, revolta față de o ambianță lipsită de satisfacții;

– respingerea: denotă tendința de contact afectiv cu ambianță, integrarea în acțiuni pozitive [4 pp. 209-210].

Literatura de specialitate prezintă diverse astfel de studii. Nu ne vom opri asupra acestora. Vom remarca, totuși, caracterul aleatoriu al gusturilor.

Preferințele pentru culori variază în funcție de condițiile eterogene multiple, printre care putem menționa: zonele geografice sau etnice, tradițiile, aspectul istoric, apartenența la diverse grupuri sociale, culturale, sexul, vârsta, înclinațiile temperamentale, preferințele (buze roșii, roze, negre; păr albastru, violet, verde; cromatica vestimentației lansată de marele case de modă) etc.

Predilecțiile pot varia și în dependență de factorii imprevizibili, precum; formele, textura și dimensiunea suportului. Astfel, culoarea brună e mai frumoasă pe lambriurile de lemn sau pe lână și poate fi chiar urâtă pe tencuiala vopsită cu culori de ulei, pentru că lemnul „cere” unele culori, metalul – altele, textilele – altele etc.

Influența psihologică a gamei coloristice în dinamica filmului de ficțiune

Culoarea are anumite semnificații în societate. Poate fi uneori cheia în care scenograful rezolvă viața sa asupra filmului. Câteodată, în unele filme se intercalează mai multe forme lumești – viața în mediul actual istoric, visul ori fantasticul inventat de scenarist. De exemplu, în filmul scenaristului Vlad Ioviță și al regizorului Gheorghe Voda, *Se caută un paznic*, scenograful Vasile Covrig ne demonstrează cunoștințe vaste în domeniul scenografiei, găsind formula originală a gamei coloristice în favoarea dramaturgiei filmului, cu încărcătura psihologică, care ne orientează în spațiu și timp, adică în viața pământescă și raiul ceresc, în crearea lui Dumnezeu, coborându-se pe pământ (actorul Sandri Ion Șcurea).

Decorul în pavilion

Vom încerca, totuși, să clarificăm care sunt problemele puse de scenograf în crearea decorului din pavilion. Crearea schițelor în gama coloristică și a desenelor tehnice pentru construcția decorului pe platoul pavilionului necesită din partea scenografului o studiere clară a problemelor creative și tehnologice. Motivul schițelor decorului construit în pavilion poate fi scenariul cu o dramaturgie psihologică a timpului istoric.

Scenograful Vasile Covrig a construit în platoul pavilionului două decoruri diferite, conform dramaturgiei filmului – Raiul și Iadul – cu încărcături psihologice negative și pozitive.

Decor – *Iadul*: construcție dură a decorului cu forme și gamă coloristică, cu o dinamică psihologică distrugătoare, focul și cazanele mari, lumină cu raze tăioase, purificând sufletul de păcatele pământesti ale omului. Șeful Iadului, Michiduță, hazliu și energic, își bate joc de păcătoși (actorul Mihai Curagău – Michiduță).

Decor – *Raiul*: este redat în culori și tonalități pastelate albastrii și forme ciudate, nepământesti, unde sufletele oamenilor își găsesc pocăința, smerenia și curățenia sufletească (actorul Sandri Ion Șcurea – Dumnezeu).

Decorul în natură

Decor – *Satul*: viața reală este redată în culori și tonalități deschise cu o încărcătură energetică, psihologică pozitivă, plină de umorul și filosofia țăranului. Platoul de filmare din natură necesită reconstrucția și ajustarea lui după dramaturgia filmului. Se aduc adeseori completări peisajului prin ajustarea unor obiecte sau elemente din natură ori elemente arhitecturale ale satului.

Decorurile erau construite cu maximum de cheltuieli, ca să prezinte varietatea firească a diferitor case ale satului, păstrând tonalitatea dramaturgică. Numai viziunea clară a conceptului scenografic a putut rezolva construcția originală a decorului. Viziunea expresivă a decorului se rezolvă nu numai prin grafica generală, dar și cu ajutorul expresivității psihologice a gamei de culori, a unor detalii de accent. Toate aceste probleme persistă și în alegerea locațiunilor decorului din natură: drumul din sat pe unde trec Dumnezeu (actor Sandri Ion Șcurea) și Sf. Petru (actor Ion Ungureanu), întâlnindu-l pe Ivan Turbincă (actorul Mihai Volontir), care își căuta norocul în viață; casa inundată după ploaie; țăranul, revoltat, cu mâinile ridicate spre cer, rugându-se prin diferite semne (actor Ion Vatamanu).

Astfel, se caută diferite forme plastice de a se impune condițiilor dramaturgiei. Pictorul se reîntoarce la scenariul regizoral și literar, căutând cheia rezolvării plastice a dramaturgiei. Prin viziunea plastică scenograful caută decodificarea dramaturgică a scenariului regizoral, a mediului unde se desfășoară acțiunea, iar prin forma plastică și culoare creează mediul unde se desfășoară acțiunea.

În compoziția schiței pictorul realizează ideea dramaturgică a scenariului. Prin studierea locațiunilor de filmare în spațiul naturii și a materialului iconografic, scenograful se străduiește să întruchipeze amprentele timpului, viața societății. Caracterul personajelor se accentuează nu numai prin forma launtrică, dar și prin mediul în care trăiește, prin obiectele și accentele timpului care sunt redată în schițele autorului, prin psihologia culorii și a formei în spațiu.

În creația pictorului rolul principal este individualitatea și viziunea sa asupra mediului în care se desfășoară acțiunea. Anume în viziunea originală a pictorului constă cheia decodificării dramaturgiei filmului, fiindcă adesea monotonia scenografică poate distruge filmul. Creând decorurile pentru filmul *Se caută un paznic*, scenograful Vasile Covrig a avut de rezolvat tehnologii dificile în construcția decorului *Raiul și Iadul* în platoul pavilionului de filmare al studioului și al decorului din natură.

Prin simțul culorii noi ne purificăm amintirile emoționale din trecut, din copilărie sau din tinerețe, cu tot arsenalul de retrairi psihologice. Totul trece printr-o anumită gamă de culoare.

Concluzii

Astfel, din experiența de peste o sută de ani a evoluției artei cinematografice ne dăm seama de importanța semnificativă a factorului cromatic ce s-a impus pregnant în componentele filmului, contribuind la dramaturgia lui, la crearea atmosferei, a climatului psihologic și emotiv al întregului discurs cinematografic.

Climatul psihologic într-un film este creat în baza dramaturgiei, culorii și a muzicii. De aici – și importanța corelației creative între regizor, operator, pictor-scenograf și compozitor. Dar perceperea evoluării spectrului cromatic îi revine, în mare parte, totuși, pictorului-scenograf. De acest fapt ne-a convins și pictorul-scenograf Vasile Covrig prin filmul *Se caută un paznic* (scenariu Vlad Ioviță, regizor Gheorghe Vodă, operator Pavel Bălan, compozitor Eugen Doga).

Referințe bibliografice

1. PEICI, M.E. *Scenografia de film*. București: Editura Universitară, 2019.
2. BARNA, I. *Eisenstein*. București: Editura Tineretului, 1966.
3. GOLU, M., DICU, A. *Introducere în psihologie*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1972.
4. GOLU, M., DICU, A. *Culoare și comportament*. Craiova: Scrisul Românesc, 1974.